

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Acta Synodalia Dioecesana Ecclesiae Mediolanensis, Pars Secunda

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

De Ecclesia Monialivm. Cap. XXXII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11399

lit saltem cubitorum duorum.
Fenestræ præterea oratorij in altum ita extructæ sint, vt qui foris stat, inde introrspicere non possit.

Ianua è regione altaris; fenestra item, quæ in orbem ducta, instar oculi ex præscripto modo fiat.

Labrum ite aquæ benedictæ forma constituta propè ianuam intus statuatur.

Capellæ maiori adiunctam sacristiam habeat; quæ vbi potest, ad meridiem spectet, amplaq; sit pro oratorij magnitudine, & instructa supellectili, ac cæteris rebus, quæ vsui sint ad præscriptum.

Ab altera parte quæ Sacristiæ respondeat, paruula turricula à parochiali omnino dissimilis fieri potest; sin minus, duopila lapideæ in pariete summo iam præscripta ratione struantur, vbi campana vna tantum suffulciatur.

Si oratorium eiusmodi futurum est, vbi plures Missas eadem penè hora celebrari oporteat; ab vno & altero item latere capellæ singulæ paulum à maiori distantes, forma in Ecclesiæ fabrica præscripta fieri possunt.

Reliquarum etiam partium forma & ratio, quæ ad oratorium pertinere possunt, sumenda ex ijs, quæ præscripta sunt in Ecclesiæ fabrica.

DE ORATORIIS IN QUIBUS MISSA non celebratur. Cap. XXXI.

ORATORIA porro vbi Missæ sacrum non fit, quæ in vijs extrui solent, extruantur non in campis, sed in via publica; vt iter facientes eorum locorum prospectu piè commoti, paululum precando consistant.

In quibus etiam exædificandis viæ locus deligatur paulò editior, & à vehiculis actu aliquanto remotior; quò melius à luto, aqua ve lute lenta defendatur. Forma quadrata, vel rotunda, vel alia, quæ pro loci ratione decentior videatur, ornatè exædificentur; beneque tecta sint, vt sacræ imagines à pluuia integræ conferuentur.

Opere tectorio foris incrustentur; intus verò politè dealbata, Crucifixi, aut B. Mariæ Virginis, aut Sancti, Sanctæ ve

alicuius imagine sacra, aut tabula piè expressa, quæ parieti hæreat, exornentur. Altare nullum omnino habeant.

Singula fenestellulas tres firmiter clathratas, vnde precandi causa introrsum genibus flexis inspiciatur, in parte anteriori habeant; duas hinc inde ab ostio, & in valuis tertiam.

Si oratoria angusta sunt, in ipsis valuis vna solum fieri aptè potest.

Valuis, & claue ab ostio muniantur.

Quæ verò oratoria ita angusta sunt, vt ne ostij quidem valuis intus patentes capiant; ijs nullus ingressus detur; sed cancellis ligneis ab ostij parte sepiari possunt, reliqua ædificationis ratione ad præscriptum seruata.

Si verò pariete à lateribus non sepiantur, cancellis etiam ligneis ab illis partibus claudantur.

Neque alienum esset longurijs circumsepire, vt equi, iumentave, atque bestiæ procul sint.

A rubis & spinis, aliisque id generis quæ adnasci solent, ab arboribus item, stirpibusque eiusmodi arbutis remota sint; vt ne rami diffusi tecta operiant, vnde detrimentum ipsis tectis existat.

Et quoniam sacræ imagines, quæ in exteriori pariete oratorii exprimi solent, cum ita expositæ sint, luto sordeve inquinari, vel indecentius iniuriosius tractari possunt; ne extrinsecus in ipsis Oratorii parietibus pingantur, aut alio modo exprimantur, nisi edito loco fiat, vbi ab omni labe integrè conferuentur.

DE ECCLESIA MONIALIUM. Cap. XXXII.

DEMONSTRATA forma aliarum ecclesiarum, sequitur instructio Ecclesiæ monialium.

Hæc igitur extrui potest, quæ vna tantum naui constet; in orientemque versus (si pro monasterij situ fieri potest) spectet. Ampla sit pro situs ratione, tecto fornecato, aut laqueato, cæterisque rebus instructa ad præscriptum.

De Altari maiori.

Capella maior nulla in ea infit: sed paries in transverso fiat, quo interior

rior ecclesia, ab exteriori vbi Sacerdos sacrum facit, diuidatur.

Parieti illi in tranuersum ducto altare innitatur, in eius medio exaedificatum: quod altitudine, longitudine, & latitudine sit, altari maiori supra prescripta. Gradus in ascensu altaris tres sint, vna cum eo quem scabellum constituit: singuli autem gradus forma & modo supra prescripto.

Scabellum verò seu bradella, eiusmodi item supra in altaris maioris extru- ctione constituta.

De fenestra in Altari maiori
construenda.

E Conspectu Altaris in tranuerso eo pariete fenestra fiat: vnde moniales Missæ sacrum spectent, & audiant.

Quæ fenestra ita sicut Altare latè pate- tens sit, altè ducta cubitis circiter duo- bus; cuius ima pars à superficie Alta- ris pariete altè extructa sit cubito vno cum dimidio.

Munita sit opere clathrato ferreo, eoque duplici, ac simili, & inter se vncijs cir- citer duodecim distanti.

Vniuscuiusque autem clathrati operis cancelli ita tamen compacti sint, vt vnus ab altero interuallum sit non ampli- us vncijs tribus: atque ita benè se- pti, vt vnus ab altero diuelli disingue nullo modo facillè queat.

Intrinfecus autem valuas habeat pessu- lo & clauè munitas: quæ aut à lateribus aperiantur, aut trochlea, funiculoque tractili sursum ducantur.

Altare concamerato opere contegi poterit, pariete crassiori facto, aut colu- mellis binis, pilisve paululum ab ipso pariete distantibus erectis; quibus opus fornicatum cameratumve nitatur.

Quæ columellæ ab Altaris vtroque cor- nu distent cubitis duobus.

Si fornix non sit, integumento ligneo, vel ex panno serico telaye confecto, eoque aptè ornato, quod capocelum vocant, operiatur.

De fenestra ad vsum exponendi vestes
sacras.

IN pariete tranuerso inter vnam & alteram ecclesiam interiecto, à parte

quæ monialium sacrificiæ commodior sit, fenestra fiat, rota aptè constituta, vnde sacræ vestes ad Missæ sacri vsus exponantur.

Quæ rota fenestrate è solo pavimenti altè extructa sit tribus circiter cubitis. Hæc ipsa rota eiusmodi sit, vt tota penè sita inhæreat in crassitudine parietis, qui aliquo incrustationis opere crassior propterea fiat.

Muniatur valuis ab vno & altero la- tere; quæ binæ sint; vnæ ab interiori monialium parte, alteræ extrinfecus: & ambæ aptè claudantur clauibus.

In huius fenestræ & rotæ structura, ser- uentur cætera infra communiter præ- scripta de rotis conficiendis.

De fenestellula ad vsum ministrandæ
sacræ Communjonis.

AB altera parte Altaris in eodem tranuerso pariete, fenestellula alia sculptorio inauratoque opere piè or- nata extruatur: vnde monialibus sacræ communio ministretur.

Cuius fenestellulæ planum æquatè sit, & à pavimento Ecclesiæ altè exaedifica- tum cubitis duobus, vncijs sexdecim. Hæc fenestellula latè pateat extrinfecus cubitum vnum & vncias duodecim, altè extructa cubitum itidem vnum & vncias decem & octo, ita vt in primo aspe- ctu latioris, intrinfecus autem angustioris formæ speciem præferat.

Tota autem in ipsa parietis crassitudi- ne inerit, quæ cubitalis sit, ita tamen vt intrinfecus à parte monialium, extre- mi parietis crassitudo ne latior sit vncijs duabus aut tribus.

Intus verò in eo extremo pariete spa- tium insit cubito vno: in quo spatium fenestellula altitudine vnciarum octo, la- titudine sex fiat: vnde monialibus sacræ Eucharistia præbeatur.

In fenestellula à parte interiori valuu- læ ferreæ aut aeneæ sint politè confec- tæ, quæ pessulo & clauæ obserentur: à parte exteriori valuu- læ paulò maiores, quibus tota fenestellula sepiatur, adiun- ctis sera, clauæ, & pessulo.

Sub ipsa fenestellula in pavimento Ec- clesiæ paruulum scabellum collocetur, alti-

altitudine vnciarum octo, quod tapeto sterni possit; vbi stans Sacerdos sacram communionem monialibus ministrat. Hoc autem scabellum modò altius modò humiliter extrui poterit, pro statura Sacerdotis ministrantis.

A parte verò interiori vbi moniales sunt, scabellum alterum non minus duobus cubitis ab omni parte patens, ad quod aliquot gradibus ascendatur, extrui poterit; ita ut ibi genibus flexis, illæ faciliè fenestellulam vnde sacram communionem sumunt, ore attingant. In ipsius autem fenestellulæ pariete nihil impediendi subitus ex assibus extrahatur, quò propius monialis sacramentum sumens ipsi fenestellulæ hæreat.

De fenestra sacrarum reliquiarum.

Fenestra præterea alia fiat, quæ à parte superiori fenestellulæ vnde sacra Eucharistia sumitur, in ecclesia exteriori sit: vbi sacræ reliquiæ si quæ sunt, rectè atque ordine recondantur.

Quæ fenestra ab interiori parte altitudinis sit vnciarum sexdecim, latitudinis duodecim: munita verò clathris ferreis, adiuncto opere vitreo pellucido, pannòq; serico obducto, & valuis præterea clausis; ita ut sacræ reliquias inspicere, nec verò tãgere ullo modo queant. A parte verò exteriori, quæ in Ecclesiã spectat, eiusmodi sit, vbi loculi vasculæ reliquiarum aptè collocentur; valuasque habeat benè firmas, seris & pefulis tribus munitas; quæ tribus etiam clauibus, & vnaquaque fabrili opere diuerso distincta claudantur.

De fenestra sacri olei infirmorum.

In superiori præterea parte fenestræ, vbi rota collocata est, fenestellula præscriptæ formulæ ratione extruatur: in qua sacrum oleum infirmorum assuetur. Hæc verò fenestellula à parte tantum exterioris ecclesiæ patefieri queat, adhibitis firmis valulis, sera, & claue. Sin autem nullæ in ea ecclesia reliquiæ extra altare assuetur: hæc in superiori parte fenestræ fiat, vnde sacra communio ministratur.

De gradibus Altaris.

A gradu ultimo scabelli Altaris distantes sex cubitis tres alij gradus, aut plures pro situs ratione, de architecti consilio fiant: per quos ad gremium ecclesiæ descendatur.

Quod aliquanto humiliter pauimento erit, vbi altare exedificatum est.

In summo gradu clathra ferrea ad præscriptum suffigantur.

Gradus ij singuli ne altiores sint vnciis octo, ne latiores viginti quatuor, in transversumque ecclesiæ ducti; aut tam longè patentes, quantum spatii ostium in clathris ferreis capit.

De Sacrificia.

In capite Ecclesiæ paruula Sacrificia, cuius ianua intra clathrorum fines sit aptè extruatur; quæ sacerdotibus sacræ vestes exuentibus vsui sit.

Qua in ædificatione illud caueatur, ne quidquam operis (sue fenestra sit, sue rota, aliudve eiusmodi) fiat, vnde in monasterium monialium prospectus, aut auditus sit.

Idque propterea labrum aquarium, quod in Sacrificia exteriori ad vsum lauationis manuum extruatur, nullum omnino tubulum, canalemve habeat, per quem ex interiori monasterij sacrificia aquam excipiat, quæ eò aliunde importetur, aut infundatur.

Neve quidquam ædificii in superiori parte fiat, quò ipsis monialibus aditus vllò modo esse possit.

Fiat in ea, & oratorium, & altare vnum, quod vsui sit, cum Sacerdotes sacris vestibus induunt; & vasculum præscripta forma ad abluendas manus, idque ne in pariete inter monasterium & sacrificiam interiecto; & armarium item, in quo sacra indumenta assuetur; & aliud præterea nihil.

De capellis.

In monialium Ecclesia capellæ duæ, vna à dextro, altera à sinistro latere fiant, forma præscripta, eæque in gremio Ecclesiæ; si ibi ob aliquam causam plures Missas eodem tempore aliquando celebrari necesse est.

De

De fenestra altaris.

Cautio sit, vt fenestra altaris clathrata ita constituatur, nè inde in viam publicam, præsertim vbi spectacula aguntur, aut multitudinis frequens transitus est, prospici possit.

Cui rei, vt occurratur, atrium paruum pro foribus ecclesiæ extruendum est: cuius atrij ianua ab aliquo latere sit, quod ipsis foribus ecclesiæ recta nõ respondeat; aut certe si aliud fieri non possit, ipsius ecclesiæ aditus è latere sit: idque architecti iudicio pro situs ratione.

De ecclesia interiori.

Ecclēsia interior vna tantum nauis constet, sine vllis cappellis: pavimento vndiq; æquali sit, neque ab vlla parte gradibus paulò altior.

Illud item pavementum æquale sit pavimento, vbi altare extrinsecus collocatum est.

Illud vbi maximè potest, cauendum est, nè monialium ecclesia interior præpè vias publicas extruatur: quæ si pro situs ratione exædificetur aliquando necesse est, nè à pariete, qui ad vias publicas vergit, fenestræ fiant; sed lumen excipiat à parte quæ monasterium attingit: contraq; fiat in ecclesia exteriori, cuius fenestræ non à monasterio, sed à via publica sint.

De turri campanili.

Turris Campanilis ecclesiæ interiori monialiũ coniuncta esse debet: cuius neq; ostium, neq; fenestra, ac nè rima quidem vlla, in ecclesiam exteriorem aliqua ex parte spectet.

Altè extruatur pro ecclesiæ ratione, ita tamen, vt humilior, ac depressior existat, quàm structuræ forma modusque postulet.

Primum eius tabulatum fornice benè firma constet: in qua, vel ab aliquo latere inesse potest ostiolum angustum, per quod cum necesse erit, ad summam turrim ascensus detur: neque aliunde aditus pateat.

At foramina exigua sint, per quæ tracto rij campanarum funes tantum ducantur.

Ostiolum verò illud ita compactum sit,

vt claudatur pessulis binis, seris binis, clauibus binis, opere fabrilis diuerso.

Reliqua superiora tabulata ex materia lignea esse poterunt: lumen excipient ex fenestriculis exiguis, ipsdemque clathratis: summum verò fenestras, vt moris est habebit.

DE MONASTERIO MONIALIUM. Cap. XXXIII.

Ecclēsiæ monialium adiunctum est illarum monasterium: de quo demum restat, vt instructionem aliquam breui conscribamus.

Primò monasterij huius situs deligatur, qui ex canonis Agathensis cautione, procul vt par est, absit, cum à monachorum regulariumve monasterijs, tum etiam à canonicalibus clericalibusve ædibus, ecclesijs collegiatis, à turribus, à mœnijs publicis, propugnaculis, vallo, arce, & à præaltis ædificijs, vnde etiam prospectus intrò esse possit.

Laicali porrò edificio coniunctum, vbi fieri potest, nulla parte sit: sed aliquo in teruallo disunctum, ac separatum.

Longè item à plateis, emporijs, omniforo, viarq; deniq; qua iumenta, currus, vehicula, aliaq; id generis crebrius agi ducive solent; & à locis item, vbi multitudinis, vel concursatio, vel conuentus, vel strepitus sit.

Rursus cautio etiam sit, nè eius monasterij positio eligatur in loco abdito, occulto, valdeq; admodum remoto ab hominũ frequentia: nè præterea (quod sacra Tridentina Synodus à monasterij monialium ratione alienum censuit) extra vrbs, oppidi, alteriusve loci mœnia vllò sanè modo.

Loca huius monasterij omnibus partibus absoluti, de quibus infra sigillatim dicemus, hæc sunt, pro vario vsu distincta.

Ac primò quidem inferiora.

Atrium Capituli.

Triclinium, quod Refectorium dicunt.

Cella vinaria.

Coquina.

Locus Calefactionis.

Locus vasis aquarij ad manus abluendas.

Cōc. Agath. cap. 8. 18. q. 2. Monast. puell.

Sess. 25. de regul. & monial. cap. 5.

Y Locus